

УДК 355.23:378.1



**М. М. Медвідь**



**Ю. П. Бабков**



**О. М. Шаповал**

## **МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ УМОВ ПРИСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ «ОФІЦЕР ТАКТИЧНОГО РІВНЯ» ЗДОБУВАЧЕВІ ЗА СКОРОЧЕНИМИ СТРОКАМИ ПІДГОТОВКИ**

*Розглянуто суперечності нормативно-правових актів щодо присвоєння професійної кваліфікації військовому фахівцю за скороченими строками підготовки. Розроблено методику створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки.*

**Ключові слова:** професійна кваліфікація, офіцер тактичного рівня, скорочені строки навчання, вищі військові навчальні заклади, особливий період, Національна гвардія України.

**Постановка проблеми.** Процес державного управління розвитком Національної гвардії України (НГУ), як і інших складових сектору безпеки і оборони, у нових умовах складних воєнно-політичної і суспільно-політичної обстановок потребує системної узгодженості підпроцесів цілепокладання, законодавчого і нормативно-правового врегулювання та організації їх діяльності з урахуванням певних обмежень, а також оцінювання ефективності державного управління. Через відсутність узгодженості здійснення управлінських впливів виникають проблеми у сталому розвитку НГУ, а саме: порушення строків реалізації етапів стратегій, концепцій, державних програм, планів тощо. У свою чергу, останнє не дасть змоги забезпечити потрібний рівень безпеки й обороноздатності країни. Вирішення органами державного управління таких проблем залежить від якісного та своєчасного наукового обґрунтування способів усунення суперечностей [1]. Прикладом цього є законодавчо- і нормативно-правова неврегульованість питань організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) НГУ й інших військових формуваннях в особливий період та

© М. М. Медвідь, Ю. П. Бабков, О. М. Шаповал, 2021

за інших станів і ситуацій.

Відповідно до пункту 3.10 наказу Міністра оборони України від 10.04.2009 р. № 170 «Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» [2] в особливий період може здійснюватися достроковий випуск військових фахівців, а здобувачі, які приймаються на навчання, – навчатися за скороченими строками.

Виникає питання, яким чином організувати підготовку військових фахівців в особливий період за скороченими строками, не порушуючи вимоги нормативно-правових актів? Адже, якщо проаналізувати стандарти вищої освіти України галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону», то для першого (бакалаврського) рівня відображена професійна кваліфікація – офіцер тактичного рівня [3, 4, 5], для другого (магістерського) рівня – офіцер оперативного рівня [6, 7]. А на підставі змісту визначення «освітня програма», відображеного у пункті 17 частини першої статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [8], зробимо висновок, що ВВНЗ за скорочених термінів

навчання не можуть видати документ здобувачам, який підтверджує присвоєння їм професійної кваліфікації, оскільки за таких умов освітні компоненти, визначені освітньою програмою, не вивчаються, програмні результати навчання не досягаються. Отже, ВВНЗ за скорочених строків навчання не мають підстав для створення умов присвоєння кваліфікації.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Організація освітнього процесу у ВВНЗ містить безліч особливостей, які визначені як у нормативно-правових актах [9], так і за результатами проведених досліджень такими вченими, як С. В. Белай [10], В. М. Дем'янишин [11], В. В. Соколовський [15], В. І. Тробюк [12, 13] та ін. Дослідженнями організації наукової та науково-технічної діяльності у Збройних Силах України (ЗСУ) в особливий період займалися такі науковці, як О. В. Сафронов, О. А. Прохоров та М. Ф. Полторак [16]. Проте результати досліджень, у яких розглянуто організацію освітнього процесу у ВВНЗ в особливий період, у відомих наукових джерелах не подані. Виникає необхідність у розробленні методики створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки.

**Метою статті** є розроблення методики створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідно до нормативно-правового акту [17] професійна

кваліфікація – це присвоєна уповноваженим на це суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дають змогу виконувати певний вид роботи або провадити професійну діяльність. У такому випадку необхідно заповнити табл. 1.

Відповідно до спільного наказу Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 14.12.2015 р. № 719/1289 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу» [18] формування таких компетентностей забезпечують освітні компоненти: «Загальновійськова підготовка» – не менше 7 кредитів ЄКТС, «Організація та методика роботи з особовим складом» – не менше 3 кредитів ЄКТС, «Тактична і тактико-спеціальна підготовка» – не менше 8 кредитів ЄКТС, «Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка» – не менше 10 кредитів ЄКТС. По суті, ці освітні компоненти є основою формування професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня».

На прикладі спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» відповідно до стандарту вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня здійснено розподіл спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та відповідних їм результатів навчання між зазначеними вище освітніми компонентами. Заповнена таблиця матиме такий зміст (див. табл. 2).

Таблиця 1 – Сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання) для присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» в особливий період за скороченими строками підготовки

Компетентність	Результат навчання	Освітній компонент	Кредити ЄКТС

Таблиця 2 – Сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання) для присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» в особливий період за скороченими строками підготовки з урахуванням вимог нормативно-правових актів [3, 18]

Компетентність	Результат навчання	Освітній компонент	Кредити ЄКТС
<p>К12. Здатність управляти підрозділом (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та повсякденної діяльності на основі знань і розуміння правових засад функціонування держави й основ законодавства України, системи забезпечення національної безпеки України, сутності та основних питань етики збройної боротьби, професії офіцера.</p> <p>К20. Здатність працювати автономно та в команді (включаючи навички лідерства), виконуючи посадові обов'язки в ході бойового застосування та повсякденної діяльності підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).</p> <p>К22. Здатність опановувати знання в інших галузях професійної діяльності, здійснювати пошук, аналізувати та надавати критичну оцінку інформації з різних джерел.</p> <p>К23. Здатність переносити тривалі різнопланові фізичні навантаження</p>	<p>ПР12. Знати та розуміти процеси управління підрозділом (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) у ході підготовки і ведення бою та у повсякденній діяльності.</p> <p>ПР21. Працювати автономно та в команді, виконуючи обов'язки за посадою призначення у ході бойового застосування і повсякденної діяльності підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України), мати навички лідерства.</p> <p>ПР23. Володіти методичними навичками, навичками саморозвитку і самоосвіти протягом життя, вивчення та використання передового досвіду професійної діяльності.</p> <p>ПР24. Переносити тривалі різнопланові фізичні навантаження, пов'язані з виконанням службових обов'язків, володіти достатніми знаннями та навичками для організації фізичної підготовки і спортивно-масової роботи в підрозділі</p>	Загальновійськова підготовка	7
<p>К18. Здатність здійснювати морально-психологічне забезпечення діяльності військового підрозділу</p>	<p>ПР19. Підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат і психологічно готувати особовий склад підрозділу до дій в екстремальних умовах</p>	Організація та методика роботи з особовим складом	3
<p>К13. Здатність планувати, організовувати і вести бій підрозділом (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).</p> <p>К15. Здатність здійснювати всебічне забезпечення підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та повсякденної діяльності.</p> <p>К17. Здатність оцінювати противника та прогнозувати найбільш імовірні варіанти його дій під час вирішення бойових завдань у різних видах бою.</p> <p>К21. Здатність виконувати комп'ютерні обчислення щодо оцінки ефективності бойового застосування і забезпечення повсякденної діяльності підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).</p>	<p>ПР13. Планувати, організовувати і застосовувати навички ведення бою підрозділом (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).</p> <p>ПР15. Знати та розуміти процеси всебічного забезпечення підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та повсякденної діяльності.</p> <p>ПР16. Демонструвати навички захисту себе і забезпечення захисту особового складу, озброєння та військової техніки підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в бою.</p> <p>ПР18. Оцінювати противника та прогнозувати найбільш імовірні варіанти його дій під час вирішення бойових завдань у різних видах бою.</p> <p>ПР22. Виконувати комп'ютерні обчислення щодо оцінки ефективності бойового застосування і забезпечення повсякденної діяльності підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) з використанням відповідного програмного забезпечення</p>	Тактична і тактико-спеціальна підготовка	8

Закінчення табл. 2

Компетентність	Результат навчання	Освітній компонент	Кредити ЄКТС
<p>К14. Здатність застосовувати штатне озброєння та військову техніку підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).</p> <p>К16. Здатність визначати (ідентифікувати) та описувати зразки озброєння і військової техніки армій держав – членів НАТО і противника на основі знань їх основних технічних характеристик і розуміння способів їх дій.</p> <p>К19. Здатність здійснювати водіння і технічне обслуговування 8 базових машин підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України), організувати їх підготовку до маршу</p>	<p>ПР14. Застосовувати штатне озброєння та військову техніку підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України), знати його тактико - технічні характеристики.</p> <p>ПР17. Визначати та описувати основні технічні характеристики озброєння та військової техніки армій держав – членів НАТО і противника, способи їх дій.</p> <p>ПР20. Підтримувати озброєння та військову техніку в постійній готовності до виконання завдань за призначенням, здійснювати водіння та технічне обслуговування базових машин підрозділу (за видами, родами ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України), організувати підготовку їх до маршу</p>	<p>Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка</p>	<p>10</p>
<i>Усього кредитів ЄКТС</i>			<p>28</p>

Якщо скорочені терміни підготовки будуть передбачати більше часу, ніж 28 кредитів ЄКТС, то група забезпечення за відповідною спеціальністю під керівництвом гаранта освітньої програми визначає додатково перелік освітніх компонентів, відповідних їм компетентностей та програмних результатів навчання.

Такий підхід до формування освітньої програми за скороченими строками навчання дає можливість не лише виконувати вимоги чинної нормативно-правової бази. Військовослужбовець, отримавши сертифікат із зазначеною інформацією, по завершенні особливого періоду зможе продовжити навчання та здобути вищу освіту, оскільки такий підхід також відповідає вимогам академічної мобільності [8].

*Пропонується методика створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки.* Отже, складові методики створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки такі (див. рис. 1):

– вхідні дані (особливий період, перехід на підготовку за скороченими строками підготовки, строки підготовки);

– визначення переліку освітніх компонентів та мінімального часу на їх вивчення відповідно до сумісного наказу Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 14.12.2015 р. № 719/1289 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу» [18];

– визначення переліку спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та відповідних їм результатів навчання згідно зі стандартом вищої освіти України за певною спеціальністю для першого (бакалаврського) рівня, здійснення розподілу між визначеними освітніми компонентами [3, 4, 5];

– визначення переліку освітніх компонентів, відповідних їм компетентностей та програмних результатів навчання групою забезпечення за відповідною спеціальністю під керівництвом гаранта освітньої програми за умови, якщо скорочені строки більші за 28 кредитів ЄКТС;

– розроблення і затвердження освітніх програм та відповідних їм навчальних планів за скороченими термінами навчання.



Рисунок 1 – Блок-схема методики створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки

## Висновки

За результатами проведеного дослідження запропоновано методику формування умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки.

Складові методики створення умов присвоєння професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня» здобувачеві в особливий період за скороченими строками підготовки такі: вхідні дані (особливий період, перехід на підготовку за скороченими строками підготовки, строки підготовки); визначення переліку освітніх компонентів та мінімального часу на їх вивчення відповідно до сумісного наказу Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 14.12.2015 р. № 719/1289 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу»; визначення переліку спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та відповідних їм результатів навчання згідно зі стандартом вищої освіти України за певною спеціальністю для першого (бакалаврського) рівня, здійснення розподілу між визначеними освітніми компонентами; визначення переліку освітніх компонентів, відповідних їм компетентностей та програмних результатів навчання групою забезпечення за відповідною спеціальністю під керівництвом гаранта освітньої програми за умови, якщо скорочені строки більші за 28 кредитів ЄКТС; розроблення та затвердження освітніх програм та відповідних їм навчальних планів за скороченими термінами навчання.

Подальші дослідження будуть спрямовані на організацію передислокації ВВНЗ НГУ в особливий період.

## Перелік джерел посилання

1. Бабков Ю. П., Кочерга Д. А., Шаповал О. М. Проблеми державного управління розвитком Національної гвардії України у сфері забезпечення національної безпеки і обороноздатності. *Честь і закон*. 2018. № 1. С. 9–16.

2. Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : наказ

Міністра оборони України від 10.04.2009 р. № 170. URL: <https://cutt.ly/cmelNgO> (дата звернення: 26.06.2021).

3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1168. URL: <https://cutt.ly/Mmexso3> (дата звернення: 26.06.2021).

4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1385. URL: <https://cutt.ly/VmecoY6> (дата звернення: 26.06.2021).

5. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 255 «Озброєння та військова техніка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 583. URL: <https://cutt.ly/EmeIcQG> (дата звернення: 26.06.2021).

6. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 724. URL: <https://cutt.ly/9mexABV> (дата звернення: 26.06.2021).

7. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 582. URL: <https://cutt.ly/PmeIRQI> (дата звернення: 26.06.2021).

8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://cutt.ly/dmrZFm4> (дата звернення: 27.06.2021).

9. Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти : наказ Міністерства оборони України від 09.01.2020 р. № 4. URL: <https://cutt.ly/SmrXPoV> (дата звернення: 27.06.2021).

10. Харитоновна А. В., Белай С. В. Особливості психологічної адаптації курсантів з різним життєвим досвідом у вищих військових навчальних закладах. *Честь і закон*. 2019. № 1. С. 110–116.

11. The Development of Readiness for the Educational Activities in Teachers of Higher

Military Educational Institutions / M. Medvid et al. *Proceedings of the 2020 3rd International Seminar on Education Research and Social Science (ISERSS 2020), Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2021. Volume 516. P. 416–422. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210120.077>.

12. Медвідь М. М., Тробюк В. І. Обґрунтування вибору реалізації моделей здобуття вищої військової освіти. *Актуальні питання освіти і науки* : зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 10-11 листоп., 2017 р. Харків : НА НГУ, 2017. С. 68–72.

13. Методика розвитку системи внутрішнього забезпечення якості закладу вищої освіти, особливості здійснення її процедур та заходів у вищому військовому навчальному закладі / М. М. Медвідь та ін. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 226–235.

14. Медвідь М. М. Методика підготовки вищого військового навчального закладу до акредитації за критеріями оцінювання якості освітньої програми №№ 1 та 2. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань : УДПУ, 2020. Вип. 1. С. 129–137.

15. Соколовський В. В. Характерні риси особистості сучасних курсантів та особливості їх навчання у вищих військових навчальних закладах системи МВС України. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2011. Вип. 35. С. 165–171.

16. Сафронов О. В., Прохоров О. А., Полторак М. Ф. Організація наукової та науково-технічної діяльності у Збройних Силах України в особливий період. *Військова освіта*. 2015. № 2. С. 211–220.

17. Про затвердження Порядку визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах : Постанова Кабінету міністрів України від 02.06.2021 р. № 576. URL: <https://cutt.ly/pmYl0cl> (дата звернення: 28.06.2021).

18. Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу : спільний наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 14.12.2015 р. № 719/1289. URL: <https://cutt.ly/MmuJEW6> (дата звернення: 28.06.2021).

*Стаття надійшла до редакції 30.07.2021 р.*

УДК 355.23:378.1

М. М. Медвідь, Ю. П. Бабков, А. Н. Шаповал

### **МЕТОДИКА СОЗДАНИЯ УСЛОВИЙ ПРИСВОЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ «ОФИЦЕР ТАКТИЧЕСКОГО УРОВНЯ» СОИСКАТЕЛЮ ПО СОКРАЩЕННЫМ СРОКАМ ПОДГОТОВКИ**

*Рассмотрены противоречия нормативно-правовых актов, касающихся присвоения профессиональной квалификации военному специалисту по сокращенным срокам подготовки. Разработана методика создания условий присвоения профессиональной квалификации «офицер тактического уровня» соискателю в особый период по сокращенным срокам подготовки.*

**Ключевые слова:** профессиональная квалификация, офицер тактического уровня, сокращенные сроки обучения, высшие военные учебные заведения, особый период, Национальная гвардия Украины.

UDC 355.23:378.1

**М. Medvid, Yu. Babkov, O. Shapoval**

**METHOD FOR CONDITION CREATION FOR ASSIGNING  
THE PROFESSIONAL QUALIFICATION «TACTICAL LEVEL OFFICER» TO A STUDENT  
IN TERMS OF REDUCED PERIOD OF TRAINING**

*The contradictions of normative legal acts concerning assignment of professional qualification to the military specialist in reduced terms of training are considered. The conditions creation method for professional qualification assignment «officer of tactical level» to the obtainer in the special period in the reduced terms of training is developed. The components of the methodology are: input data (special period; transition to training for reduced training periods; training periods); provided that the reduced terms are less than 28 ECTS credits – the professional qualification «tactical level officer» is not assigned to the obtainer; provided that the reduced terms are equal to or more than 28 ECTS credits – professional qualification «tactical level officer» is assigned to the applicant, for this: the list of educational components and the minimum time for their study is determined in accordance with the joint order of the Ministry of Defense of Ukraine and the Ministry of Education and Science of 14.12.2015 № 719/1289 «On approval of the Instruction on the organization of military training of citizens of Ukraine under the training program of reserve officers»; the list of special (professional, subject) competences and corresponding results of training according to the standard of higher education of Ukraine on a certain specialty for the first (bachelor's) level is defined, the distribution between the certain educational components is carried out; provided that the reduced terms are more than 28 ECTS credits – determined by the support group for the relevant specialty under the guidance of the guarantor of the educational program additionally (reasonably important) list of educational components, their respective competencies and program learning outcomes; regardless of the conditions – educational programs and corresponding curricula for reduced terms of study are developed and approved.*

**Keywords:** *professional qualification, tactical level officer, reduced training period, higher military educational institutions, special period, National Guard of Ukraine.*

**Медвідь Михайло Михайлович** – доктор економічних наук, професор, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України

<https://orcid.org/0000-0002-4506-8020>

**Бабков Юрій Павлович** – заслужений працівник освіти України, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України

<https://orcid.org/0000-0001-5586-4103>

**Шаповал Олександр Миколайович** – старший викладач кафедри оперативного та логістичного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

<http://orcid.org/0000-0002-2845-5109>